

IZBORI POD LUPOM

broj
dana do
izbora

Građanske inicijative će kontinuirano pratiti i evidentirati slučajeve kršenja slobode izražavanja, okupljanja i udruživanja tokom predizborne kampanje. Ukazivaćemo na sve propuste i nezakonite radnje tokom izborne kampanje, uključujući slučajeve zloupotrebe javnih resursa i javnih funkcija u svrhu vođenja kampanje. O svim ovim pitanjima izveštavaćemo zainteresovanu javnost na nedeljnom nivou.

Uvod

Ostavka predsednika Vučića

Predsednik Aleksandar Vučić podneo je ostavku na svoju funkciju 27. septembra, navodeći da to čini kako bi bez funkcije učestvovao u aktuelnoj predizbornoj kampanji. Tom prilikom je rekao da je pretposlednjeg dana svog mandata abolirao 49 lica. Među njima je 12 aktivista i opozicionih političara iz Novog Sada, uhapšenih pred protest 15. marta 2025. godine. Vučić je pomilovao ove aktiviste i pored toga što nikakva presuda protiv njih nije doneta. Deo aktivista se i dalje nalazi u političkom egzilu i navode da se neće vraćati u Srbiju, jer strahuju za svoju bezbednost. Pored aktivista iz Novog Sada, Vučić je pomilovao i 11 za sada nepoznatih lica, za koje se navodi da su učestvovali u akcijama protiv "blokadera". Stručnjaci ukazuju na nezakonitost ovog postupka jer prema Zakonu o pomilovanju, proceduru pomilovanja po službenoj dužnosti pokreće Ministarstvo pravde, a predlog sa spisima predmeta i mišljenjem podnosi predsedniku Republike, koji donosi konačnu odluku. Iz Ministarstva pravde tvrde da nisu učestvovali u sačinjavanju spiska za pomilovanje u ovom konkretnom slučaju, da je 49 osoba izabrao sam Vučić, ali i da neće učestvovati u sprovođenju ove odluke, pa je pitanje ko će sudove, tužilaštva i Upravu za izvršenje krivičnih sankcija obevestiti o pomilovanju. Podsećamo, Vučić je do sada pomilovao i batinaše koji su studentkinji polomili vilicu, kao i ženu koja je kolima udarila redarku na protestu i nanela joj teške povrede. Pomilovanjem obe grupe lica dolazi do izjednačavanja onih protiv kojih se vode politički procesi zbog javnog delovanja i onih koji su činili najteža krivična dela.

Vučić je ocenio da njegovi potencijalni sagovornici u debati na RTS-u (Studentska lista i CRTA) "nemaju nikakvu argumentaciju". Centra za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA) je odbila poziv da učestvuje u debati zato što ima ulogu posmatrača, a ne učesnika izborne trke. Vučić je ovu odluku CRTE komentarisao uz uvrede rekavši da sada, pošto više nije predsednik može toj organizaciji civilnog društva da kaže "sram vas bilo" jer su oni bili "glavni učesnici obojene revolucije". Ovakve neosnovane izjave bivšeg predsednika samo mogu da otežaju posmatračku misiju pred i tokom izbora.

Predizborni uslovi

U toku predizbornog i izbornog procesa posmatrači i novinari izloženi su nasilju, pluralizam ne postoji u medijima, evidentna je preplavljenost dezinformacijama i najveći deo javnog prostora dat je vladajućoj većini, neke su od tema pokrenute na skupu medijskih i nevladinih organizacija u Beogradu 29. septembra. Predsednik Asocijacije nezavisnih elektronskih medija (ANEM) i član Stalne radne grupe za bezbednost novinara, Veran Matić, ukazao je na to da u ovoj godini policija nije odgovorila tužilaštvima na više od 60% zahteva za prikupljanje obaveštenja vezano za napade na novinare. Osnivačica i direktorka Centra za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA), Vukosava Crnjanski, ocenila je da su napadi i nasilje na posmatrače postali nešto što je izvesno.

Uoči zvaničnog početka izborne kampanje, Novosadska televizija dobila je novi studio, ali i novi program u kom se promovišu pripadnici vladajuće stranke, a novu sezonu reklamirali su lokalni funkcioneri. Novosadska televizija je među medijima koji su dobili najviše novca iz javnog budžeta. Saša Mirković iz ANEM-a komentarisao je milionske sume javnog novca koje se koriste za finansiranje medija koji protivnike režima vređaju, dok od predizborne kampanje prave serijale na svojim mrežama, a za profesionalno novinarstvo onda ostaje gotovo ništa.

Obradom javno dostupnih podataka o broju birača po adresama, Radio Slobodna Evropa utvrdio je da će polu miliona birača na izborima 25. oktobra glasati bez upisane ulice i broja stana, odnosno kuće. Najdrastičniji primer je u naselju Ivanje u opštini Prijepolje. Slično je i na jugu zemlje gde su novinari Media reform centra utvrdili da veliki broj meštana ima "kvazi adrese" te da pored njihovog imena u biračkom spisku piše "nema ulice, broj nula". Otvoreno je pitanje da li su to fantomski birači ili pravi birači sa tehnički fantomskim adresama krivicom institucija koje čute i ne rade svoj posao.

Republička izborna komisija (RIK) poništila je prethodno donetu odluku o proglašenju i naložila je izornoj listi "Ćale ovo je za tebe - Petar Đurić premijer Srbije" da u roku od 48 časova otkloni nedostatak izborne liste. Podnosioci liste treba da dostave najmanje 118 pravnovaljanih izjava birača koji podržavaju tu izbornu listu.

Sloboda izražavanja

Instagram nalog portala Mašina.rs nalazi se pod udarom botovskih napada, jer ih je u kratkom vremenskom roku zapratio veliki broj naloga. Ovakva vrsta aktivnosti može dovesti do gašenja Instagram naloga ovog medija koji je postao značajan izvor informisanja građana. Razmere ovog napada ukazuju na organizovan pokušaj sabotiranja kanala na društvenim mrežama koji su postali značajan resurs informisanja u uslovima zarobljenih medija.

Uprkos tome što postoje zakonske odredbe koje jasno propisuju obaveze medija 30 dana uoči izbora, između ostalog da predizborni program mora biti jasno obeležen, da je zabranjeno izveštavanje o funkcionerskoj kampanji, kao i da se politički sadržaji prikriveno objavljuju kao informativni. Ipak, mnogi mediji sa nacionalnim pokrivanjem ova pravila ne poštuju. Za aktivnosti Studentske liste mesta često nema u izbornom bloku, osim ako nije deo negativne kampanje.

Posmatrač Agencije za sprečavanje korupcije napadnut je na Novom Beogradu, u blizini štanda Srpske napredne stranke (SNS), dok je na terenu pratio izbornu kampanju. Neposredno pre incidenta pretučeni je prisutnima objasnio da fotografije pravi po službenoj dužnosti u okviru posla koji obavlja za Agenciju za sprečavanje korupcije. Nakon toga ga je, napalo više osoba i nanelo mu više telesnih povreda po glavi i telu.

Sloboda okupljanja

Tanja Micić, odbornica pokreta "Kreni-promeni", u ponedeljak uveče 28. septembra napadnuta je od strane gradonačelnika Beograda, Aleksandra Šapića, dok se šetala sa svojim suprugom. Odbornica Micić tvrdi kako joj je Šapić prišao i krenuo da je vređa i unosi joj se u lice. U pokušaju da spreči fizički obračun između Šapića i svog supruga, odbornica se postavila između njih dvojice, nakon čega je, navodi ona, gradonačelnik Beograda udario po licu. Nakon napada, odbornici je konstatovan prelom leve nosne kosti i dela gornje vilice uz nos. Gradonačelnik je odveden u policijsku stanicu ali je ubrzo i pušten. Sutradan je gradonačelnik sazvao konferenciju za medije na kojoj je negirao da je udario odbornicu i na kojoj se izvinio, ne žrtvi, već bivšem predsedniku države Aleksandru Vučiću.

Veče nakon napada na odbornicu "Kreni-promeni", u Novom Sadu zabeležen je incident, kada je kandidat na listi SNS za parlamentarne izbore, Vukašin Đoković, nasilno oteo transparent podrške studentima. Tada je došlo i do koškanja i verbalnog sukoba između okupljenih aktivista SNS i građana koji podržavaju Studentsku listu. Aktivisti SNS-a prilazili su građanima, pokušavali da im uzmu transparent i vređali ih, nakon čega je došlo do fizičkog sukoba između dve grupe. U incidentu je intervenisala policija u civilu. U ovom sukobu napadnut je i Srdanović, prvi kandidat na Studentskoj listi.

SNS danima vodi kampanju u kojoj optužuje Studentsku listu da se zalaže za nasilje i silovanje žena, ali kada u praksi funkcioneri vladajuće stranke napadaju žene, reakcije nema, već se brže-bolje ide u pravcu stvaranja novih konfliktnih situacija kako bi se izbegla odgovornost i krivica prebacila na žrtve.